

Fes el que et dic i no facis el que faig

L'església catòlica és respectada per molts com a institució secular. Però el secretisme envolta el funcionament intern de les seves estructures. 'El finançament de l'Església Catòlica', escrit per Jordi Minguell, en dilucida algunes incògnites.

Jordi Minguell i Maurizio di Giacomo acaben de publicar *El finançament de l'Església Catòlica* a l'editorial Llibres de l'Índex. Se'n parla poc, d'aquest tema al nostre país, diu Jordi Minguell. EL TEMPS l'ha entrevistat a Roma, on dirigeix la secció d'internacional de la prestigiosa agència de notícies italiana ANSA.

—Per què un llibre sobre les finances de l'església?

—Són fets que aquí, a Itàlia, tothom coneix de fa anys, però no tant a la nostra terra. La gent en general no sap què passa al Vaticà, sobretot si n'és lluny. Semblava útil que se sabés que l'església remena diners, que a vegades ho fa de manera no gaire neta, i que en el passat segur que no ho ha fet de manera neta. Però això no és cap revelació.

—Quina ha estat l'evolució històrica de l'estat del Vaticà?

—L'estat de la Ciutat del Vaticà, tal com el coneixem avui, comença durant els primers segles del cristianisme. Després ve el període terrible de l'Edat Mitjana, en què hi ha baralles i sang quan s'ha d'elegir un pontífex, i el període del Renaixement quan el papat, molt sovint almenys, era pura simonia. Als segles XVI i XVII, l'estat pontifici, que se'n deia, era molt gran. Arribem al segle passat, quan es fa la unificació d'Itàlia. Els unificadors fan desaparèixer l'estat i la Ciutat del Vaticà i el papa es declara presoner dins les seves muralles. Finalment, al 1929, Itàlia i la Ciutat del Vaticà arregen la vella qüestió amb un concordat i un tractat, i així neix l'actual Ciutat-Estat del Vaticà. Ara fa només mig quilòmetre quadrat i és un enclavament dins la ciutat de Roma. A més, té alguns edificis extraterritorials, com ara les basíliques més importants i Castelgandolfo, on el papa passa l'estiu.

—Quina informació dona el Vaticà de les seves finances?

—Els seus balanços i pressupostos tenen una particularitat: amaguen considerables xifres d'entrades i sortides. No les expliquen. Donen unes xifres globals, però quan fas les sumes dels capítols d'entrades i els de sortida t'adones que entre la suma total dels dos grups hi ha una gran diferència. És una cosa bastant curiosa perquè quan un estat, una banca, una empresa, presenten un balanç o un pressupost, en general les

Jordi Minguell ha passat molts anys seguint l'actualitat vaticana. L'evasió de capitals ha estat una de les activitats més lucratives del Banc del Vaticà.

CONCEPCIÓ CATALAN

dades quadren. Aquesta hauria de ser la transparència a la Vaticana. Quan els ho demanes, et diuen que són documents pràcticament no oficials destinats al públic. El detall, el reben tots els bisbats però, és clar, si te'n vas a trobar el bisbe i li dius: Escolti, que me'ls deixa veure?, no tens cap possibilitat d'èxit. És impensable de poder-los llegir.

L'accés a la informació del Banc del Vaticà, anomenat Institut d'Obres de la Religió (IOR) encara és pitjor. Aquest no fa ni pressupostos ni balanços, senzillament. Tot i que ara una empresa suïssa li fa una auditoria anual, el resultat no és mai públic

—Com funciona exactament el IOR?

—A tots els efectes és un banc i treballa com un banc qualsevol. Però té molts avantatges perquè fiduciarment té els dipòsits de molts bisbats i de molts ordes religiosos; els fa de caixa d'estalvis. Si un bisbat té una xifra de diners, la que sigui, que no li serveixen, o no sap què fer-ne perquè no ha de construir cap església ni res, trobarà la manera de fer-los arribar al Vaticà, que li garantirà un interès decent. Així el bisbat tindrà la certesa que els capitals restaran a la seva disposició, i a més, el IOR, i aquest és el seu paper central en teoria, els haurà posats al servei de l'església. A més, a través del IOR treballaven, fins fa alguns anys, alguns grups industrials i algunes persones físiques italianes que tenien privilegis particulars, perquè el IOR durant molts anys feia una operació bastant senzilla. Qui desitjava treure capitals fora d'Itàlia abonava la xifra que volia exportar en un compte corrent del Banc del Vaticà i se'l trobava abonat en la moneda que l'individu interessat desitjava en qualsevol banc del món.

—Això era legal?

—Bé, segur que les autoritats italianes ho sabien i no van intervenir mai davant les autoritats del Vaticà per evitar aquest flux constant de diners a l'exterior —no se sap quants—, quan a Itàlia els anys 70 i començament dels 80 hi havia una inflació del 20% o el 22%. De fet, un italià no podia haver obert un compte corrent al Banc del Vaticà perquè és un banc estranger a tots els efectes. Però les autoritats italianes aclucaven un ull, i potser l'altre i tot. No es van moure mai perquè, com explica el llibre, el Vaticà té molts interessos econòmics a Itàlia. Anys enrere, quan Itàlia va pretendre que el Vaticà pagués certs impostos, el Vaticà va amenaçar de vendre immediatament totes les accions que tenia a Itàlia, i això significava donar una bufetada molt forta a la borsa italiana. Per tant, es va arribar a un compromís.

—Quan es va saber que el Banc del Vaticà feia aquesta mena d'operacions d'evasió de capitals?

—Ho sabem per declaracions de persones imputades, concretament de Sindona, que tenia bancs privats a Itàlia abans de fer fallida i que va dir que els

seus clients operaven així a través de l'Institut d'Obres de la Religió.

—L'escàndol financer més sonat del Banc del Vaticà va ser sens dubte el del Banc Ambrosià. Pot explicar-nos en què va consistir?

—Molt substancialment, Calvi, director del Banc Ambrosià va fer un acord amb el cardenal Marcinkus, que era el responsable màxim del IOR, pel qual el Banc del Vaticà participava amb accions en algunes empreses propietat de l'Ambrosià. En un cert punt, Calvi, en nom de l'Ambrosià, demana a Marcinkus unes cartes de patrocini per a fer operacions molt arriscades des del punt de vista financer. Calvi necessita aquestes cartes perquè fa operacions molt arriscades amb els canvis i les accions a tot el món. L'Ambrosià fa fallida i el Vaticà es troba que ha patrocinat empreses en fallida. Les ha patrocinaades d'una manera molt particular, perquè Calvi escriu cartes al Banc del Vaticà eximint-lo de tota responsabilitat. És a dir, que era un joquet entre ells. Per què en Marcinkus s'hi avé? Doncs, perquè hi suca pa, en aquestes operacions arriscades, sovint il·legals, fetes per Calvi.

—Quin resultat va tenir l'escàndol?

—Calvi, el van trobar penjat en un pont de Londres

al 1982. És molt probable que el liquidés la màfia, perquè Calvi havia emblanquit molts diners de procedència mafiosa durant anys. No seria estrany que, quan tenia l'aigua al coll, no hagués pogut honorar certs pactes amb els honorabilíssims senyors de la màfia, i va pagar-ho així.

—Quines en van ser les conseqüències per al IOR?

—La magistratura italiana va establir que les cartes no eren vinculants per al Vaticà. Però, en un cert punt, la magistratura va donar ordre de crida i captura contra Marcinkus i els màxims dirigents del Vaticà, que van estar uns mesos tancats a dins, perquè si sortien a Itàlia els arrestaven. Després, un recurs de cassació va establir que la magistratura

"Semblava útil que se sabés que l'església remena diners, que a vegades no ho fa de manera gaire neta i que en el passat segur que no ho ha fet de manera neta."

italiana no era competent per a jutjar delictes comesos per dirigents d'organismes centrals de l'església, com el Vaticà. Marcinkus va quedar lliure. Però tot i així, el Vaticà va decidir de contribuir a liquidar els deutes de l'Ambrosià amb 241 milions de dòlars (uns 30.000 milions de pessetes), probablement perquè tenia tot l'interès del món que es deixés de parlar de l'escàndol com més aviat millor. Era evident a tothom que el Vaticà havia fet operacions immorals, fins i tot segons la moralitat dels banquers. Al cap d'un temps es va dir que Marcinkus, tot i ser cardenal, havia estat enviat pel papa a fer de rector d'una parroquia dels EUA. Respecte al banc, ara la legislació fa molt més difícil de fer trames bancàries. Això no vol dir pas que no hi hagi exportació de capitals; em sembla que el fenomen existeix a tots els països.

—*Qui té el poder de decisió sobre les finances del IOR?*

—El consell de presidència, format per banquers entre els quals hi ha el director del Banc de Bilbao Biscaia, és en teoria qui decideix la política financera del Vaticà: si inverteix en accions, o en canvis, o si fa especulacions o si fa operacions il·lícites. A més, hi ha el consell econòmic, que és un grup de quinze cardenals que dóna el vist-i-plau als balanços de l'any. Però al Vaticà qui té la potestat màxima en tot, comprès el banc, és naturalment el sant pare. Anys enrere el cardenal Jubany formava part d'aquest consell. Ara, des del novembre de l'any passat, en forma part el cardenal Ricard Maria Carles, arquebisbe de Barcelona. El papa hi nomena homes de confiança, en aquest consell, com en totes les coses.

—*Quina relació hi ha entre els bisbats i el Vaticà?*

—Com que l'església catòlica és una monarquia absoluta electiva, els qui estan sota qui mana s'atenen a les regles internes. El bisbat depèn del papa i ha de contribuir al funcionament del Vaticà. En primer lloc, ho fa amb l'òbol de Sant Pere, que és una col·lecta que es fa el 29 de juny destinada al Vaticà per a la caritat personal del Papa. A més, hi ha un cànon, pel qual les diòcesis participen en el finançament dels organismes centrals de l'església, és a dir, el Vaticà. Per la seva banda, aquest ajuda els bisbats si passen dificultats. És normal, per exemple, que quan el cardenal arquebisbe de Barcelona és acusat per la magistratura italiana d'haver fet certes coses no lícites, el Vaticà el defensi obertament. És la cosa més normal del món. És un sistema de solidaritat tancat.

—*És plausible que l'arquebisbe Carles hagi estat involucrat en una operació d'emblanquir diners a través del IOR?*

—En una operació financera il·legítima d'aquest tipus, l'arquebisbe, si de cas, hi hauria intervingut com

a garant, com a persona coneguda del IOR, per fer que aquella quantitat de procedència probablement il·lícita passés a través del IOR i els diners es tomessin blancs mitjançant el mecanisme mencionat abans.

—*Per què hi ha hagut aquesta reacció tan violenta a les investigacions de Torre Annunziata per part de l'església?*

—M'ha meravellat molt, sobretot que un ex-ministre de Justícia s'hagi permès de dir que la magistratura italiana és superficial. Potser parteixen del principi que un arquebisbe és una persona honorada. Si parteixes d'aquest principi, entenc que sigui impossible. Però, en aquest món, no hi ha res d'impossible. Amb el Marcinkus també era impossible, i va ser un gran delinqüent.

—*Quina anàlisi fa d'aquesta reacció?*

—Crec que sobretot s'ha equivocat l'arquebisbe. Bé, no, l'arquebisbe no s'ha equivocat, perquè ha dit que ell no havia fet res, i això és la cosa més normal. Crec que es va equivocar sobretot el govern socialista quan va negar la primera comissió rogatòria. Perquè no és cap vergonya que un cardenal-arquebisbe s'expliqui a un magistrat.

—*Fins a quin punt és compatible un estat Vaticà polític i religiós alhora?*

—Si has decidit de difondre la Bíblia i predicar-la per tot el món, necessites diners. Però els donatius no són suficients per a tenir ambaixades, missioners, publicacions i emissores de ràdio. Jo, la compatibilitat ètica, no la hi veig, però en veig la necessitat pràctica. És un problema d'ells, perquè en teoria haurien de practicar la pobresa. Els italians fan un judici sumari del clergat catòlic, que resumeixen així: Fes el que et dic, però no facis el que faig. Ho hauriem de demanar a un teòleg.

Minguell dirigeix la secció internacional de l'agència italiana ANSA:
"Si has decidit de difondre la Bíblia i predicar-la per tot el món, necessites diners. Però els donatius no són suficients. Jo, la compatibilitat ètica, no la hi veig, però en veig la necessitat pràctica."